

Tähtitieteellinen yhdistys
Kajaanin Planeetta ry
Vuodet **2000 - 2010**

Jari J.S. Heikkinen

Atso Lammassaari

Martti Rintala

Toivo Rönkkö

**Tähtitieteellinen yhdistys
Kajaanin Planeetta ry
Vuodet 2000 - 2010**

Jari J.S. Heikkinen

Atso Lammassaari

Martti Rintala

Toivo Rönkkö

Kuvat Kajaanin Planeetta ry:n arkisto, jos muuta ei
mainita.

Kannen kuva Jari J.S. Heikkinen

TÄHTI-
TIETEELLINEN
YHDISTYS
1987

K
ASJANIN
P
PLANETITÄ
TY

Kun Kajaanin Planeetta täytti kaksikymmentä vuotta, niin sen kunniaksi julkaistiin teos yhdistyksen historiasta. Yhdistyksen toiminnan kokoaminen yksiin kansiin oli arvokas teko. Jälkeenpäin koko prosessista on jäänyt mieleen vain yksi negatiivinen asia. Se, että koko mittava tiedon etsintä ja muokkaaminen tehtiin niin kireällä aikataululla.

Nyt noista ajoista on kulunut yli kolme vuotta. Sen jälkeen yhdistyksen toiminta on tuottanut uutta historiaa. Kolme vuotta voi tuntua lyhyeltä ajalta, mutta se on tarpeeksi pitkä aika unohtamiseen. Siksi niiden vuosien aikana olleet tapahtumat on hyvä merkitä ajoissa muistiin.

Sen takia tämä päivitetty painos Planeetan historias-
ta on tehty. 2000 – luvun ensimmäisen vuosikym-
menen tapahtumat on saatettu samalle viivalle kuin
edellisen vuosisadan tapahtumat.

tammikuussa 2011

Jari J. S. Heikkinen

1. Kansan valistaminen

Torni-illat ovat näkyvin osa yhdistyksen toimintaa. Aina, kun taivaalla on jotain kiinnostavaa, on tornilla ollut vipinää. Yleensä myös tornin ovet ovat olleet auki kaikille kiinnostuneille.

Tähtitorni tammikuussa 2011 (Kuva Sirkka Lappalainen)

Ehkä suurin väentungos koettiin 8.6.2004, kun Venuksen ylikulkua kävi seuraamassa 218 kävijää. Sen mahdollisti yhteistyö paikallisten tiedotusvälineiden kanssa. Radion opastuksella tien tähtitornille löysivät myös ohimatkalla olleet sveitsiläiset turistit.

Avoimet ovet

Maksullisten tilaisuuksien lisäksi Tornilla on järjestetty usein Avointen ovien – tilaisuuksia. Monien vuosien ajan käytäntönä oli aloittaa syyskausi ilmaisella tapahtumalla. Usein vielä kevätkaudellakin järjestettiin vastaava ilta.

Kuten usein käy, niin suuri yleisö tottui järjestelyihin ja kyllästyi avointen ovien – tapahtumaan.

Syksyllä 5.10.2010 järjestettiin kahden vuoden tauon jälkeen Kansainvälisen avaruusviikon kunniaksi tornilla avoimien ovien tilaisuus. Paikalla oli myös Kainuun Lausujien jäsen lausumassa tähtiaiheisia runoja. Tilaisuutta mainostettiin mm. lehti-ilmoituksella ja se toi tulosta. Illan aikana tornilla kävi yhdeksänkymmentä kävijää.

Vierailijoita tornilla lokakuussa 2010

Messuille osallistuminen

Kainuun järjestömessuille 20.8.2010 yhdistys oli pystyttänyt oman osastonsa, joka sai valtaisan suosion. Tietoutta tähtitieteestä levitettiin ahkerasti ja yhdistyksen näyttely äänestettiin kävijöiden keskuudessa tilaisuuden toiseksi parhaaksi.

2. Esitelmiä ja näyttelyitä

Viimeinen tähtikurssi Kaukametsän opistolla järjestettiin talvella 2001–2002. Opetus tapahtui yhdistyksen jäsenten toimesta.

Opistossa on järjestetty neljä eri tähtitieteen kurssia. Aluksi suosio oli upeaa. Ilta illan jälkeen kokoontui noin 40 opinhaluista kuuntelemaan etupäässä Martti Rintalan luentoja. Viimeisimmässä oli noin 15 osanottajaa.

Laskelmien mukaan Kaukametsän opistossa järjestettiin 23 kertaa yliopistotasoinen luento.

Näyttelyt

Kaukametsän opistolla on kahdesti järjestetty meteorinäyttely vuonna 2002. Molemmilla kerroilla ne herättivät paljon huomiota.

Vuonna 2007 yhdistyksen 20-vuotis juhlavuoden kunniaksi järjestettiin Kajaanin kaupunginkirjaston aulaan näyttely. Se oli kaikkien ihailtavan koko helmikuun.

Vieraat esitelmöitsijät

3.8.2002 Järjestettiin Kaukametsässä Esko Valtaojan luento Maailman synty ja kehitys. Onneksi tilaisuuteen varattiin iso sali, sillä sekin tuli täyteen. Valtaojan luento oli varmasti yleisöön menevin esitys mitä on koskaan järjestetty.

Vuosina 2006 – 2007 Petri Kostamo Oulun yliopistolta kävi luennoimassa neljä kertaa Kaukametsän opiston auditoriossa. Aiheina hänellä olivat Marsin ja Venuksen viimeisimmät tutkimustulokset

Yhdistykselle tuli 20 vuotta täyteen vuonna 2007. Sen kunniaksi Kaukametsän opiston auditorioon järjestettiin juhlaluento, jonka luennoitsijana oli Kari Kaila. Hänen aiheena olivat revontulet.

1.9.2009 Kajaanin kaupunginkirjaston Kalevala –salissa järjestettiin Nasan tutkijan Antti Pulkkisen luento Avaruussää ja Nasa. Luento keräsi yli kahdeksankymmentä kuulijaa paikalle ja se herätti innostusta lähitähtemme tutkimiseen.

Nämä ja monet muut luennot ovat antaneet toiminnalle kestävät puitteet. Tieto Kajaanin Planeetta ry:n olemassaolosta on levinnyt suuren yleisön keskuuteen. Samaan aikaan eri mediat ovat kiinnostuneet yhdistyksen toiminnasta ja se on taannut kaivattua julkisuutta.

Antti Pulkkinen esitelmöi syyskuussa 2009

Vierailut maakunnassa

Luentoja on pidetty myös Kajaanin ulkopuolella mm. Hyrynsalmella, Suomussalmella, Sotkamossa ja Askakylässä.

Vuonna 2010 yhdistys suuntautui voimakkaasti kohti ympäröivää maakuntaa. Yhdistyksen toimintaan otettiin mukaan erillinen mahdollisuus tilata tähtitieteellinen vierailu omalle paikkakunnalle. Vuoden aikana yhdistyksen jäseniä kävi luennoimassa Lentiirassa ja Saukkovaarassa.

Lentiiran koululla tammikuussa 2010

3. URSAN PLANETAARIO

StarLab

Viimeksi Ursan planetaario on vierailut Kajaanissa syksyllä 2009. Silloin se oli Hauholan koulun oppilaiden ahkerassa käytössä. Yhden päivän aikana toteutetussa tapahtumassa kävi vierailemassa kaikkiaan kymmenen luokan oppilaat. Seuraavana päivänä planetaario pystytettiin Kainulan kansalaisopiston tiloihin.

Kainulan kansalaisopistolla syksyllä 2009

StarLab Hauholan koululla syyskuussa 2009

4. Retket

Risteilyllä Toukansaareen

Syksyllä 2003 oli vuorossa puitteiltaan erilainen retki, joka suuntautui Oulujärvelle. Tähtiristeily Utu – laivalla oli ainutlaatuinen kokemus. Innokas joukko rantautui Toukansaareen. Nuotion lämmössä odotettiin pilviverhon repeytymistä, mutta niin ei tapahtunut. Sen sijaan sanomalehti Kaleva sai lauantain numeroonsa upean aukeaman kainuulaisten harrastajien luontoretkestä.

Vuosangassa 2007

Lähdössä Mustarintaan lokakuussa 2010

Syksyllä 2010 yhdistys lähti monen vuoden tauon jälkeen yhteiselle retkelle. Matkakohteena oli Paljassa sijaitseva Mustarinda.

Korkean vaaran päällä sijaitseva majatalo tarjosi oivat puitteet. Ennen pimeän tuloa pääsi patikoimaan läheiseen kansallispuistoon ja sen jälkeen nauttimaan tuhtia illallista.

Hartaasti odotettu pimeys ei tuonut mukanaan selkeää tähtitaivasta. Siitä huolimatta retki oli onnistunut.

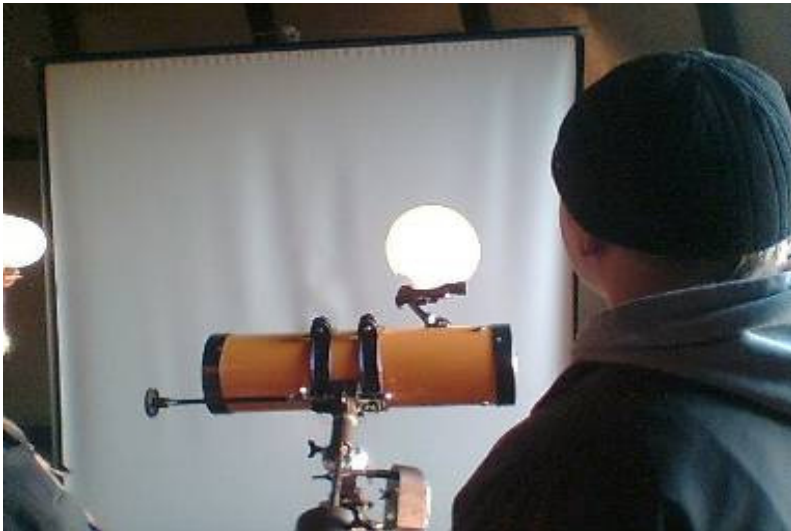

Mustarindan pihalla kerrottiin retken tunnelmia

5. TOIMINTAA TORNILLA

Torni-illat

Torni-illoiksi määriteltiin tiistait vuonna 1997 ja sitä käytäntöä noudatetaan edelleen. Iltojen alkamisaika on välillä muuttunut. Nykyään alkamisajankohta on alkusyksyllä ja loppukevällä kello 19. Sydäntalvella, jolloin on pimeämpää, aloitetaan jo kello 18.

Havainnointia tornilla syksyllä 2009

Illan vetäjäksi valittu henkilö valmistelee sovitusta aiheesta luennon. Kerhotilojen ahtaudesta johtuen tilaisuudet harvoin jäävät illan vetäjän yksipuheluksi.

Sään ollessa suosiollinen, siirryttiin yläkertaan kaukoputkien ääreen.

Käytäntö on todettu hyväksi, koska vetäjä on tutustunut aiheeseen ja tarkentanut tietonsa ajan tasalle. Tätä on syytä jatkaa ja toivoa samalla, että kukaan ei jäisi pois torni-illoista esiintymiskuumeen vuoksi.

Havainnoilta tammikuussa 2009

Havainnoillat

Syyskaudella 2008 otettiin ohjelmaan uusi käytäntö. Torstai – iltaisin alettiin pitää havainnoiltoja, jolloin keskitytään tähtitaivaan tarkkailuun. Tilaisuuksilla on

aina säävaraus, mutta kiinnostuneet ovat löytäneet tiensä tornille. Monta kertaa tilaisuus tornilla on päättynyt pettymykseen huonon näkyvyyden vuoksi.

Vuodesta toiseen - teemaillat

Tornilla on myös järjestetty säännöllisesti vapaa-
muotoisempaa toimintaa. Vuodesta 2008 lähtien on
uudenvuodenaattona tornille kokoontunut innokas
joukko tähtiharrastajia. Harvoin sää on ollut suosiol-
linen tähtien katsomiseen, mutta ilotulitusraketteja
on nähty. Siihen tarkoitukseen tornin korkeus antaa
uuden ulottuvuuden ja rakettien räiskeen pääsee nä-
kemään ylhäältä päin.

Tungosta tornilla

Aina välillä tapahtumat tornilla ovat keränneet ta-
vanomaista enemmän uteliaita paikalle, kuten osit-
taisen Auringonpimennys 1.6.2003. Aikaisin aamulla
torni oli täynnä yleisöä. Sää oli todella hieno ja Kai-
nuun Sanomien seuraava numero sai jutun ja hieno-
ja valokuvia.

Elokuussa 2003 oli Mars planeetta lähellä Maata ja sitä tiirailtiin syksyn mittaan täyden tuvan myötä monta kertaa.

Kuun pimennyksiä on niin tiheään, että väki ei jatkaiseen jaksa enää innostua, varsinkin jos se tapahtuu aamulla kello viisi.

Tähtitornin remonti

Yksi mieleenpainuvimmista tapahtumista mitä tähtitornilla on tapahtunut, on sen evakuointi.

Kaukoputkia siirrettiin kesäkuussa 2008

Keväällä 2008 Kajaanin kaupungin liikelaitos Kajaanin Vesi päätti remontoida Lehtikankaan vesitornin. Se tiesi häätöä myös yhdistykselle.

Pari viikkoa ennen remontin alkua kesäkuussa 2008 tornilta käytiin hakemassa välttämätön määrä erilaisia tavaroita. Mukaan otettiin mm. jättikiikarit ja kaksi kaukoputkea. Niillä katsottiin selviytyvän muutamana kuukauden häätöajasta.

Syksyn tultua yhdistys aloitti toimintansa Vimpelinlaaksossa lähellä mäkimonttua. Sieltä löytyi sopivan pimeä kolkka tähtien tarkkailuun. Samalla odotettiin malttamattomasti tornille takaisin pääsyä.

Viimein saapui tieto, että remontti ei valmistu ajoissa, vaan se venyy vuodenvaihteeseen.

Optimistiset suunnitelmat jouduttiin hylkäämään ja tilalle otettiin maastoretkiä Vimpelinlaaksoon. Siellä toimintaa pyöritettiin koko loppuvuoden vaihtelevalla menestyksellä.

Takaisin tornille päästiin juuri ennen joulua ja ensimmäiset yleisöillat järjestettiin vuodenvaihteen jälkeen tammikuussa 2009. Jos evakko aika oli ainutlaatuinen, niin sitä oli myös alkuvuosi. Parin kuukauden aikana tornilla kävi lähes viisisataa vierasta.

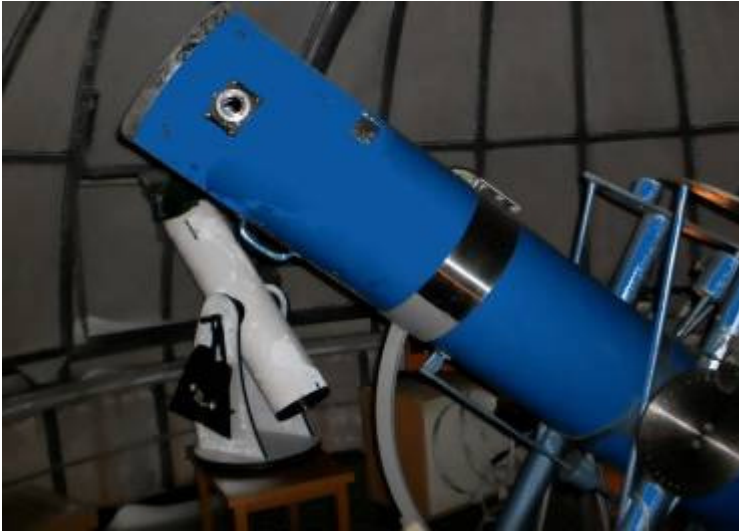
Sisäänpääsy oli jo rakennustelineiden takana

Vimpelinlaaksossa syksyllä 2008

6. HAVAINTOVÄLINEET

Viime vuosina yhdistykselle ei ole ostettu uutta kalustoa. Tällä hetkellä käytössä on neljä erikokoista kaukoputkea. Suurin niistä on Martti Rintalan aikoinaan yhdistykselle lahjoittama 300 mm peilikaukoputki. Tämä sininen putki tunnetaan myös nimellä Marika.

Tornin iso sininen Marika

Ahkerassa käytössä on myös Kari Antikaisen itse tekemä ja yhdistykselle lahjoittama 150 mm peili-

kaukoputki. Se sai yhdistyksen 10-vuotis juhlissa nimen Eila.

Kalustoon kuuluu myös Konus - peilikaukoputki, sen peilin halkaisija on 110 mm. Sen parina on samanvärinen linssikaukoputki, jonka koko on 80 mm.

Joukon jatkona on vielä jättikiikarit.

Yhdistys on lainannut usein Kvadrantti yhdistyksen siirrettävää jättikaukoputkea. Viimeksi tämä 750 mm peilillä varustettu havaintoväline kävi Kajaanissa syksyllä 2009. Valitettavasti ilmat eivät suosineet vierailua ja kaukoputken käyttö jäi vähäiseksi.

Vimpelinlaakson hiihtomajalla elokuussa 2009

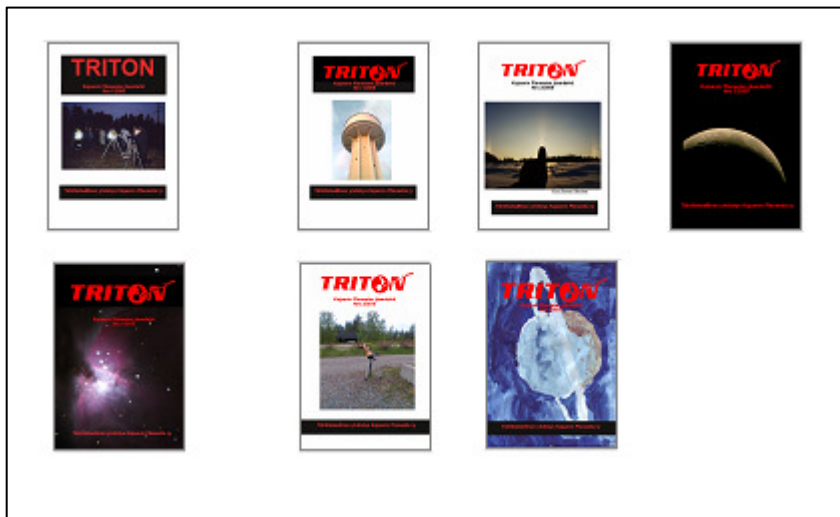
7. OMA KIRJASTO

13.11.1990 yhdistys päätti hankkia jäsenten käyttöön oman kirjaston. Alkusykäyksen antoi Ursan järjestämä kirja-alennusmyynti. Sen jälkeen hankintoja on tehty säännöllisesti. Vuosien aikana on kertynyt kattava valikoima kirjoja selvittämään taivaan ja Maan ihmeitä, maailman synnystä mannerlaattojen liikkeisiin asti.

Triton - jäsenlehti

Yhdistyksen jäsenlehti tuli takaisin julkisuuteen loppuvuodesta 2008. Silloin lehteä alettiin julkaista pelkästään sähköisessä muodossa yhdistyksen omilla nettisivuilla.

Samalla Tritonin luonne ja sisältö muuttuivat. Uudeksi tavoitteeksi otettiin yhdistyksen toiminnan seuraaminen. Julkaistavien artikkeleiden ja kuvien avulla toivotaan laskettavan kynnyistä tulla mukaan yhdistyksen toimintaan. Triton ilmestyy kolme kertaa vuodessa.

Uuden Triton - lehden kannet 2008 - 2010

8. AURINGONPIMENNYS – VIDEO VUODELTA 1990

Kajaanin Planeetta onnistui kuvaamaan kesällä 1990 täydellisen auringonpimennyksen. Siitä tehtiin tallenne nimeltään: Matka pimeyteen. Tallennusvälineenä oli VHS-kasetti.

Sitä myytiin yhdistyksen lukuun satoja kappaleita, lähinnä kouluihin, kirjastoihin ja yksityisille henkilöille aina ulkomaita myöten.

Vielä keväällä 2006 eräs tutustumaan tullut ryhmä halusi oma-aloitteisesti nähdä videon.

Ihastuivat.

9. MUISTAMISET

2.12.2003 hallitus päätti nimittää elinikäiseksi Kunniaapuheenjohtajaksi Martti Rintalan. Samalla päätettiin antaa hänelle yhdistyksen viiri n:o 1. Jako tapahtui Tammikuun 2004 Mars-illassa Kaukametsän auditoriossa.

Viiri n:o 2 myönnettiin Toivo Rönkölle ja annettiin keväällä 2005 Vuosangassa.

Viiri n:o 3 myönnettiin Atso Lammassaarelle ja annettiin Vuosangassa keväällä 2006.

10. Yhteistyö toisten yhdistysten kanssa

Yhdistys on koko olemassaolonsa aikana pyrkinyt tekemään yhteistyötä toisten paikallisten yhdistysten kanssa. Yleensä yhteydenotot ovat johtaneet tapamiseen, jotka eivät ole johtaneet pidempiaikaista yhteistoimintaa.

Keväällä 2008 yhdistykseen otti yhteyttä Kainuun Kirjailijat ja he ehdottivat yhteisen tapahtumat järjestämistä, sen nimenä oli Tähdessä tähden runo- ja kuvakilpailu. Kilpailun aiheeksi oli kaavailtu tähti-taivas. Aikansa pohdittuaan yhdistyksen hallitus päätti vastata huutoon ja kilpailun järjestäminen aloitettiin. Kajaanin Planeetan puolelta ajateltiin, että olisi hyvä tuoda tähtiharrastusta myös tältä puolen esille.

Ensimmäinen kilpailu järjestettiin keväällä 2009 ja se sai positiivista huomiota valtakunnallisestikin. Seuraavana vuonna 2010 kilpailua oli järjestämässä jo kolme yhdistystä. Uutena järjestönä mukaan oli tullut Kainuun Lausujat. Planeetan osuus tiivistyi yhä selkeämmin harrastajien itse ottamien kuvien näyt-

tämiseen. Kilpailun lopputulokset uutisoitiin näyttävästi kaikissa paikallisissa lehdissä.

Tähden tähden -kilpailussa palkitut ja sen järjestämiseen osallistuneet kukitettiin Kalevala-salissa lokakuussa 2010 (Kuva Sirkka Lappalainen)

11. Lehtileikkeet

Tähtikuvauksen alkeet aloittivat Kajaanin
Planeetan kevään luentosarjan

(Kainuun Sanomat 22.1.2003)

"Harvinaisen komeaa" kuunpimennystä ihaili yli
50 ihmistä Kajaanin tähtitornissa

(Kainuun Sanomat 10.11.2003)

Kajaanin Planeetta lähti ensimmäistä kertaa
risteilylle Oulujärvelle kiikaroimaan tähtiä
pilkkopimeässä

(Kaleva 4.10.2003)

Pilvet estivät tähtisuunnistuksen
Kajaanin Planeetta -yhdistyksellä
edessä juhlavuosi

(Kainuun Sanomat 1.11.2006)

Tähtitaivaan riemuihin selkeinä talvi-iltoina
(Kainuun Sanomat 23.3.2001)

Venuksen ylikulku täytti tähtitornin
(Koti-Kajaani 9.6.2004)

Epäilylle ei jäänyt sijaa
McNaughtin kauneus piirtyi monen
kajaanilaisen mieleen
(Kainuun Sanomat 12.1.2007)

Valopallo okulaarien takaa
(Kainuun Sanomat 3.6.2009)

Tähtitaivastelua jo vuodesta 1987
(Koti-Kajaani 10.-11.2.2007)

Nasan tutkija esitelmöi Kajaanissa
(Kainuun Sanomat 17.8.2009)

Katse kohti tähtiä
Kaukoputken kanssa ei auta hötkyillä
(Kainuun Sanomat 6.2.2008)

Tähtitorni on tuttu mutta tuntematon
(Kotiseutuplus 22.6.2010)

Kajaanissa seurataan pimennystä
(Kainuun Sanomat 1.8.2008)

Avaruusviikolla tähtitorni tutuksi
(Koti-Kajaani 2.-3.10.2010)

Vesitornin remontti pitää tähtitornin kiinni
(Koti-Kajaani 5.11.2008)

Planeettojen pauloissa Lehtikankaan tähtitornilla
(Kainuun Sanomat 4.2.2009)

12. Tilastot

Hallituksen jäsenet ja tehtävät vuosittain

2000

Puheenjohtaja Martti Rintala

Sihteeri Toivo Rönkkö

Atso Lammassaari

Jorma Korhonen

Matti Väisänen

2001

Puheenjohtaja Martti Rintala

Sihteeri Toivo Rönkkö

Atso Lammassaari

Jorma Korhonen

Matti Väisänen

2002

Puheenjohtaja Martti Rintala

Sihteeri Toivo Rönkkö

Eila Haataja

Atso Lammassaari

Jorma Korhonen

Matti Väisänen

2003

Puheenjohtaja Martti Rintala

Sihteeri Toivo Rönkkö

Atso Lammassaari

Jorma Korhonen

Matti Väisänen

Markku Luoma-Kyyny

Pekka Härkönen

2004

Puheenjohtaja Markku Luoma-Kyyny

Sihteeri Toivo Rönkkö

Atso Lammassaari

Jorma Korhonen

Matti Väisänen

Ilpo Kokkonen

Pekka Härkönen

2005

Puheenjohtaja Markku Luoma-Kyyny

Sihteeri Pekka Härkönen

Atso Lammassaari

Ilpo Kokkonen

Antti Rautiainen

2006

Puheenjohtaja Markku Luoma-Kyyny

Sihteeri Pekka Härkönen

Atso Lammassaari

Ilpo Kokkonen

Antti Rautiainen

2007

Puheenjohtaja Atso Lammassaari

Sihteeri Pekka Härkönen

Jari Heikkinen

Seppo Kuronen

Tommi Kyyriäinen

2008

Puheenjohtaja Jari Heikkinen

Sihteeri Pekka Härkönen

Tapani Liukkonen

Seppo Kuronen

Tommi Kyyriäinen

2009

Puheenjohtaja Jari Heikkinen

Sihteeri Pekka Härkönen

Tapani Liukkonen

Seppo Kuronen

Tommi Kyyriäinen

2010

Puheenjohtaja Jari Heikkinen

Sihteeri Manu Salo

Pekka Härkönen

Tapani Liukkonen

Seppo Kuronen

Tommi Kyyriäinen

Luennoitsijat vuosittain

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
Martti Rintala	6	3	12	4	5	7	
Martti Lehtinen			1				
Atso Lammasaari	1	2	2	2	1	7	
Matti Eronen			1				
Jouni Niskanen	1		1				
Toivo Rönkkö	3	4	6	5	3	8	
Matti Väisänen	2	2	4	3			
Jorma Korhonen		1	1				
Eila Haataja	1	2	1				
Markku Luoma				2	2	1	
Pekka Härkönen							
Petri Kostama					1	3	
Petri Väisänen	1						
Matti Leppäranta	1						
Antti Rautiainen						1	
Kari Antikainen	1						
Jukka Piironen	1						
Esko Valtaoja			1				
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	2006	2007	2008	2009	2010		
Martti Rintala	3	1					
A. Lammasaari	2	1	1	2	1		
Jouni Niskanen							
Toivo Rönkkö	4	1					
Pekka Härkönen	3	1	2	4	4		
Antti Pulkkinen					1		
Tapani Liukkonen			2	4	3		
Jari Heikkinen		2	1	5	4		
Seppo Kuronen		1	1				
Petri Kostamo		1					
Tommi Kyyriäinen		1					
Manu Salo						2	

Havainnot vuositain

2008 5 kpl
2009 16 kpl
2010 17 kpl

Teemavuosien aiheet

2008 Charles Messierin teemavuosi
2009 Tähtitieteen kansainvälinen vuosi
2010 Kainuulainen tähtivuosi

Maksaneet jäsenet vuosittain

2000	43 kpl
2001	47 kpl
2002	46 kpl
2003	46 kpl
2004	68 kpl
2005	83 kpl
2006	73 kpl
2007	
2008	
2009	58 kpl
2010	53 kpl